

Olay Kavramsallaştırma ve Türkçe Fiiller

DR. ABDULLAH ÇİĞİL*

Öz

İnsan zihni, yapısı itibarıyla karmaşık olarak gördüğü varlık, olay ve durumları düzene koyma, sınıflandırma veya sıralamaya yatkındır. Dış dünyadaki olaylar, sürekli bir akış hâlinde gerçekleştiği için bir olayın bütün aşamalarıyla dil tarafından kodlanması oldukça zordur. Bu sebeple konuşur, olayın hangi aşamasına vurgu yapacaksa o aşamayla ilgili kodlama yapmakta, olayın diğer aşamaları genellikle zihinde tamamlanmakta veya söylem; başka bir cümle, yan cümle, deyim vb. ifadeler yardımıyla tamamlanmaktadır. Konuşurun olay hakkındaki bilgisi, olayı ayrıntılı veya yüzeysel anlatma isteği, olayın ne tür fiil/fiiller veya cümle/yan cümleler tarafından kodlanacağını belirleyebilir. Konuşma öncesinde zihinde belirli olay şemaları oluşturulur ve bu olayların pek çoğu fiiller yoluyla kavramsallaştırılır. İletilmek istenen mesajın türüne göre kavramsallaştırılmış olan olay; tek fiil, çoklu fiil veya deyimle yüzey yapıya çıkarılarak dilsel ifadeye dönüşür. Aynı fiziksel olay, kavramsallaştırılma şekli bakımından diller arasında yapısal, söz dizimsel ve anlam bilimsel farklılıklar gösterir. Ayrıca konuşurların dünya algısı da dillerin bazı olaylara kültürel özellikler yüklemesine yol açmaktadır. Böylece dillere özgü kavramsal olaylar ortaya çıkmaktadır. Dile özgü kavramsal olaylar, farklı fiil yapılarının da ortaya çıkmasına (seri fiil yapıları gibi) yol açmıştır. Kültürel özellikler ve dünya algısı, kavramsal olay bildiren fiillerin tıpkı deyimler gibi başka bir dile bire bir çevirisini bazı durumlarda zorlaştırmaktadır. Bu çalışma, Türkçe fiillerin semantik ve bilişsel yönüne ışık tutmayı amaçlamaktadır. Türkçe fiiller, olay kavramsallaştırma özellikleri bakımından üç sınıfa ayrılacaktır: Tek fiil şeklindeki olay kavramsallaştırma, birden fazla fiil şeklindeki olay kavramsallaştırma ve deyim şeklindeki olay kavramsallaştırma. Türkçe konuşma dilinden ve yazılı Türkçe kaynaklardan tespit edilmiş fiiller, olay kavramsallaştırma özellikleri bakımından incelenecek ve sınıflandırılacak, diğer dillerdeki benzer kullanımlar ile Türkçedeki kullanımların benzer ve ayrı yönleri üzerinde durulacaktır. Türkçe fiillerin olay kavramsallaştırma özelliklerini inceleyen bu çalışma, diller arası araştırmalar için Türkçe özelinde veriler sunacağı gibi Türkçe fiillerin bilişsel yönleri üzerine yapılan çalışmalara da yardımcı olacaktır.

Anahtar sözcükler: Türkçe, kavramsallaştırma, olay, fiiller, deyimler.

EVENT CONCEPTUALIZATION AND TURKISH VERBS

Abstract

Due to his cognitive structure, human beings are prone to arranging, classifying or ordering the entities, events and situations that they see as complex. It is often quite difficult to encode an event with all its phases by language, as events occur in a flow. For this reason, the speaker is coding about which stage of the event he will emphasize, other stages of the event are usually completed in the mind or the discourse is completed in another sentence. The speaker's knowledge of the event and his desire to describe the event in detail or superficially can also determine which type of verb will encode the event. Before speaking, certain event schemes are created in the mind and these events are conceptualized through certain verbs. The event, which is conceptualized according to the type of message to be conveyed, turns into a linguistic expression by being superficial with a single or multiple verb. The same physical event shows syntactic, structural and semantic

* Millî Eğitim Bakanlığı, Osmaniye, abduhahcigil@hotmail.com, Orcid: 0000-0002-6865-5463

differences between languages in terms of the way it is conceptualized. In addition, speakers' perception of the world causes languages to attribute cultural characteristics to some events. For this reason, the emergence of language-specific conceptual events has led to the emergence of different language-specific verb structures (such as serial verb structures). The cultural characteristics and world perception underlying conceptual events are encoded in the language with such verb structures. In some cases, it is difficult to translate verbs that express conceptual events into another language, just like idioms. This study aims to shed light on the semantic and cognitive aspects of Turkish verbs. Turkish verbs will be divided into three classes in terms of their event conceptualization features: event conceptualization in the form of a single verb, event conceptualization in the form of multiple verbs, and event conceptualization in the form of idioms. Verbs identified from spoken Turkish and written Turkish sources will be examined and classified in terms of event conceptualization features, and similar usages in other languages and similar and different aspects of usages in Turkish will be emphasized. This study, which examines the event conceptualization features of Turkish verbs, will provide Turkish-specific data for cross-linguistic research and will also help studies on the cognitive aspects of Turkish verbs.

Keywords: Turkish, conceptualization, events, verbs, idioms.

GİRİŞ

Olaylar, insan bilişinin temel kategorilerinden biri olarak felsefe, psikoloji ve mantık biliminin temel araştırma alanlarından biri olmakla birlikte olayların hem konuşma öncesi süreçte hem de konuşma sonrasında dilde nasıl kodlandığı, dil bilim çalışmalarının araştırma alanına girmiştir. Çalışmalarda bir olayın hangi dil bilgisi kategorileri tarafından kodlandığı, olay bilgisi, konuşurların dünya algısı ve olayın söz öncesi düzeyde nasıl kavramsallaştırıldığı, önemli araştırma alanları olarak görülmektedir.

Olayların söz öncesi düzeyde nasıl kavramsallaştırıldığı kadar dilsel yapıda nasıl kodlandığı da cevap aranan sorulardan biridir. Olayların kavramsallaştırılması diller arasında farklılıklar göstermektedir. Özellikle konuşurların dünya algısı, kültürel altyapısı ve konuşulan dilin gramer özellikleri olayların kavramsallaştırma ve kodlanma şekillerini etkilemektedir.

Diller arasında farklılıklar bazı farklılıklar olmakla birlikte dillerdeki olaylar genellikle fiillerle kodlanmaktadır. Olaylar -Aristo'dan bu yana- fiillerle ilişkilendirilmektedir. Davidson'un (1967, s. 85) "olayları doğal dilin yüklemeleri üstlenir." görüşü olay-fiil ilişkisini açık şekilde ortaya koyarak olayların yapısı ve sınıflandırılması çalışmalarının fiil eksenli yapılmasını sağlamıştır. Dış dünyada gerçekleşen olaylar sürekli bir akış hâindedir. Özellikle bazı olaylar birden fazla aşamaya sahiptir ve alt olaylar barındırabilmektedir. Birden çok alt olay bildiren bu tür olayların bazen tek fiille bazen birden fazla fiille bazı durumlarda ise karma fiil yapıları veya deyimlerle kodlanması dillere göre farklılaşmaktadır.

Olaylar, dış dünyada var olmaya devam ederken insan zihni de belirli olayları kendi dilinin ve dünya algısının etkisiyle kavramsallaştırmaktadır. Kavramsal olaylar, "söz öncesi dönemde konuşur tarafından oluşturulmuş olay şablonları" şeklinde tarif edilir ve kültürel ve dilsel etkilerle şekillenir. Yani aynı fiziksel olayın diller arasında farklı şekillerde kodlanmasının ana sebebi, onların farklı şekillerde kavramsallaştırmasından kaynaklanmaktadır. Türkçede de bazı kavramsal olayların Türkçeye özgü ve dünyadaki birçok dilden farklı olarak tek fiil, çoklu fiil veya deyimlerle kodlandığı görülmektedir.

1. OLAYIN FELSEFİ VE DİL BİLİMSEL BOYUTLARI

İnsan zihninin ve dünya algısının temel unsurunu oluşturan olaylar; felsefe, mantık ve psikoloji alanında tartışılmış, yakın zamanlarda dil bilim çalışmalarının ilgi alanına girmiş ve bu ilgi, her geçen gün artmaya devam etmiştir. Farklı disiplinler, kendi araştırma alanları çerçevesinde olay

tanımlama çalışmaları yapmıştır. “Olay”ın felsefî ve dil bilimsel boyutları üzerine yapılan çalışmalar, olayın çok boyutlu özellikler gösterdiğini ortaya koymuştur. Bu çalışmaların sayısı arttıkça ortak noktalar belirlendiği gibi birbirinden ayrılan yönler ortaya çıkmaya başlamış ancak olay kavramının bütün boyutları tam olarak tespit edilememiştir.

Olay üzerine yapılan felsefî araştırmalar, genel olarak olayın fiziksel/zihinsel, somut/soyut, bireysel/evrensel özellikler gösterip göstermediği üzerinde durmuştur. Felsefî araştırmaların asıl amacı, bir olayın gerçek anlamda ne olduğu ve hangi özellikleri barındırdığı ile ilgilidir. Dil bilim çalışmaları ise olayın söz dizimsel, sözlüksel ve anlam bilimsel yönü üzerinde durmuştur. Dil bilim açısından diğer önemli bir nokta ise dillerin bir olayı konuşma öncesi ve konuşma sonrasında nasıl kodladığını tespit etmeye yönelik çalışmalardır.

Olay üzerine yapılan felsefî çalışmaların temelini Aristo’nun “*Metafizik*” adlı eseri oluşturur. Olay kavramı, Aristo’dan bu yana “değişim” kavramı ile birlikte ele alınmıştır. Aristo’ya göre bir nesne değişime uğramışsa olay da gerçekleşmiş olur. Aristo’dan etkilenen çoğu filozof, değişim kavramı üzerinde yoğunlaşarak değişen nesne veya öz’ün önceki, sonraki görünümüne ve değişimin zamanına odaklanmıştır. Böylece bir nesne/varlığın belirli bir zamandaki değişimi “olay” olarak adlandırılmıştır. Benzer görüşlere sahip filozoflardan biri olan Lombard (1986, s. 171-172), olayı “bir nesnenin sürekli bir nicelik uzayı boyunca tekrarlanmayan sürekli değişimi” olarak görmektedir. Lewis (1986, s. 202), olayların nesnelere değişimi ile ilgili olduğu görüşünü savunmakla birlikte olay-zaman ilişkisine vurgu yapmış ve “değişen her şeyin zamansal parçaları olduğunu” savunmuştur. Yani her olayın belirli bir zaman parçasında gerçekleştiğini ve nesne/varlıkta değişime sebep olduğunu vurgulamak istemiştir. Kim (1998, s. 310) ise bir maddedeki değişikliğin o maddenin daha önce sahip olmadığı bir özelliği kazanması veya daha önce sahip olduğu bir özelliği kaybetmesi ile gerçekleştiğini vurgulamaktadır. Kim (1976, s. 160) benzer şekilde, bir olayın “bir nesne tarafından belli bir zamanda bir özelliği örneklemesi” olduğunu iddia etmektedir.

Olay kavramının birinci belirgin özelliği, bir nesne/varlığın değişimi olarak kabul edilirken ikinci önemli nokta ise olayın “nerede gerçekleştiği” sorusudur. Russell’a (1964, s. 216) göre olaylar, uzay-zamanda yer alan dört boyutlu öğelerdir. Bütün fiziksel dünya, birbirine benzeyen olay ve olay dizilerinden oluşmaktadır. Davidson (1980, s. 176); olayların uzamsal-zamansal şeyler, yani uzay ve zamanda bir var olan somut tikeller olduğunu iddia etmektedir. Davidson’a göre olaylar algılanabilir, uzay ve zamanda konumlandırılabilir ve gerçekleştirilme biçimlerine göre değişebilir. Bennett (1988, s. 88) benzer görüşleri paylaşarak olayı “uzay-zamansal bir bölgede bir özelliğin somutlaştırılması” olarak tarif eder. Quine (1985, s. 162), olayların uzay-zamanın sınırlı bölgelerinde gerçekleştiğini düşünür.

Açıklamalarda da görüldüğü gibi olayların uzay-zamanda gerçekleşen somut öğeler olduğu görüşü genel olarak kabul görmekte, olaylar da tıpkı nesnelere gibi uzay-zamanda yer tutan somut unsurlar olarak kabul edilmektedir ancak olay üzerine yapılan felsefî tartışmalarda uzlaşa sağlanan noktalar olduğu gibi henüz uzlaşa sağlanamayan birçok mesele bulunmaktadır. Olayların dil bilimsel boyutu da bunlardan biridir.

Olay üzerine yapılan felsefî tartışmaların dil bilimde önemli yansımaları olmuştur. Bir olayın ne olduğu, hangi özellikler gösterdiği, hangi dil bilimsel özellikler gösterdiği, dilde nasıl kodlandığı ve olay yapısının diller arasında ne tür benzerlik/farklılık gösterdiği araştırmacıların olay üzerine yoğunlaşmasına yol açmıştır.

Olayların bilişsel özellikleri üzerine çalışmalar yapan Zacks ve Tversky’e (2001, s. 29) göre olay, “gözlemci tarafından başlangıcı ve sonu olduğu algılanan, belirli bir konumdaki zaman dilimidir.” Zacks ve Tversky; olayların uzayın üç, zamanın bir boyutunda yer alan (çok boyutlu) nesnelere olduğunu, olayların tıpkı nesnelere gibi uzayda ve zamanda belirli sınırları olduğunu söyler ve olayların -bir kahve fincanı gibi- uzayda belirli bir yer kapladığını savunur. Elman (2009, s. 572) ise

olayı birbirlerine nedensel bir ilişkiyle bağlı; katılanlar, eylemler ve başarmalar grubu” şeklinde tanımlamaktadır.

Stutterheim ve Nuse (2003, s. 854-855), olayların üç farklı yansıması olduğunu düşünür: Birincisi dış dünyada meydana gelen eylemler, durumlar ve aktivitelerdir. İkincisi henüz gerçekleşmeyen fakat kavramsal dünyamızda var olan olaylar, üçüncüsü ise dil bilgisi kalıbına (yüklem, söz dizimi vb.) dökülmüş ifadelerdir. Bu görüşler, felsefi tartışmalarda sıklıkla görülen zihinsel olay-fiziksel olay ayırımının bir yansımasıdır. Dış dünyada gerçekleşen olay ile insan zihninde henüz ifadeye dönüşmemiş olayların birbirinden farklı olduğu iddia edilmektedir. İnsanların henüz dil formuna dönüştürmediği olaylar zihinsel olaylar; dış dünyada gerçekleşen olaylar ise fiziksel olaylar olarak adlandırılmıştır. Defina (2016, s.4), zihinsel ve fiziksel olay ayırımını “Dil bilimsel betimlemelerimizde yarattığımız olaylar; kavramsal temsillerimize, gerçek dünyadaki olaylara atıfta bulunsa ve bunlarla ilişkili olsa da onları tam olarak yansıtmaya ihtimali düşüktür.” şeklinde açıklamıştır. Bu görüşten yola çıkan Defina olayları; **algılama sırasında yaratılanlar, hafızada saklananlar ve açıklama ve iletişim amacıyla oluşturulan kavramlar** olmak üzere üç gruba ayırmıştır.

Olayların dilde nasıl kodlandığını belirlemekteki zorluğun temelinde insanın çevresinde sürekli değişmekte olan dünyanın durağan bir dizge (dil) yoluyla temsilleştirilmesi süreci yatmaktadır. Böyle bir belirlemeyi yapabilmek için dil bilim kuramları ya fiilleri ya da olayları sınıflandırma yoluna gitmişlerdir. Başka bir deyişle, bir tümcenin ne tür bir olayı betimlediğini, katılımcıların kimler olduğunu ve betimlenen olayda bu katılımcıların hangi rolü oynadığı belirlemek, olayın boyutlarını belirlemeye yardımcı olacaktır (Mauner ve Koenig, 1999, s. 178). Böylece olay üzerine yapılan araştırmaların hedefi doğrudan fiile yönelmiştir çünkü olayların şifresini çözebilmenin yolu, olaylarla doğrudan ilişkili olan fiilden geçmektedir.

2. OLAY-FİİL İLİŞKİSİ

Gerçekleşen veya gerçekleşmesi planlanan bir olayın dilsel ifadesini ortaya koyan en baskın dil unsuru “fiil” olarak görülmektedir. Bir cümlede, fiil/fiiller kullanıldığında kodlanan olayın kim tarafından yapıldığı veya ne olduğu bundan kim/kimlerin veya ne/nelerin etkilendiği ifade edilmek istenir. Fiil sınıfları, çeşitlilik göstermekle birlikte olay ve fiil arasındaki yakın ilişki çok eskiden beri bilinen ve boyutları merak edilen bir konudur. Fiillerin olaylara atıfta bulunduğu ve bu nedenle semantik temsillerinde bir referans olay argümanına sahip olduğu varsayımı Davidson’a (1967) kadar uzanır. Davidson (1967, s. 61) “Fiiller, olay türlerini temsil eder, özel isimlerden ziyade tür isimleri gibidir. Bu nedenle, *vurmak* bir tür eylem veya olaydır. Burada bir *vurma* olayı vardır. Benzer *vurma* fiillerini örneklendirir.” demektedir. Yeni Davidson akımına bağlı araştırmacılar Higginbotham (1985, 1989) ve Parsons (1990, 2000), olay katılımcılarını yalnızca fiillerin değil, genel olarak yüklemelerin belirlediğini savunarak sıfatlar, isimler ve ayrıca edatlar gibi diğer sözcük kategorilerini de olay belirlemede esas almıştır (Maienborn, 2011, s. 803). Langacker (1987, s. 77), cümlelerde yüklem işlevine sahip olan ve basit olay bildiren fiillerin bulunabileceğini bunlar dışında birleşik fiiller, katkısız fiiller ve ek-fiillerin cümlede yüklem görevinde kullanılabileceğini ancak her durumda iskelet görevi yapan unsurun fiil olduğunu belirtir.

Schwartz (2008, s. 55), zihinsel olay-fiziksel olay ayırımına odaklanarak “pek çok olay fiillerden oluşur ve insanî nedenlere sahiptir; diğer olaylar ise doğal olarak meydana gelir ve hiçbir şekilde kasıtlı değildir.” demektedir. Schwartz, olayların çeşitlenmesindeki önemli unsur olan zamana vurgu yaparak bazı olayların zamansal olarak oldukça uzun (yüzyıl savaşları gibi) bazılarının çok kısa ve anlık (bir kibrit çakmak), bazılarının ise kısa süre devam ettiğini (ertelenen ve birkaç hafta sonra tamamlanan beyzbol maçı gibi) dile getirir. Schwartz, olayların dilsel ifadesinin fiil üzerinde olduğunu kabul ederek fiillerin kılış özelliklerine dikkat çekmektedir.

Olay-fiil arasındaki ilişki, fiil sınıflandırmalarında açıkça görülmektedir. Olayları sınıflandırmaya çalışan araştırmacıların aslında fiil sınıflandırması yaptığı görülmektedir. Yani fiillerin

sınıflandırılması, bir çeşit olay sınıflandırması olarak görülmüş, fiil ve olayın birbiriyle yakın bir ilişki içinde olduğu anlaşılmıştır.

Olay-fiil ilişkisini ilk olarak vurgulayan Aristoteles'tir. Aslında bir fiil sınıflandırması yapmış olan Aristoteles, bu sınıflandırmada olayları ve durumları birbirinden ayırmış, fiillerin gerçeklik, hareket ve eylem bildirdiğini vurgulamıştır. Ryle (1949) ve Kenny (1963), Aristo ile benzer görüşlere sahiptir. Bu sınıflandırmalar, aslında her fiilin bir olay bildirmediğinin olay ve durum kavramlarının iki ayrı kategori olduğunun genel bir ifadesidir.

Fiil sınıflandırmaları içinde önemli bir yere sahip olan Vendler (1967) fiilleri, kılınış özelliklerine göre **durumlar** (states), **başarımlar** (achievements), **tamamlamalar** (accomplishments), **işler** (activities) olmak üzere dört sınıfa ayırmıştır. Vendler, durum bildiren fiillerin (sev-, bil-) eylemsizliğe ve durağan bir yapıya sahip olduğunu, başarımların (kazan-, bitir-) anlık olayları bildirdiğini, tamamlama bildiren fiillerin (yaz-, oku-) bir bitiş noktası olduğunu, iş bildiren fiillerin (kes-, pişir-) ise belirli bir başlangıç ve bitiş noktasının bilinmediğini belirtir. Vendler'in sınıflandırması; Carlson (1981), Hoeksema (1983), Moens (1987), Smith (1991), Verkuyl (1993) tarafından genişletilmiştir. Bu sınıflandırmalarda tıpkı Aristo'da olduğu gibi durumlar (states) dışındaki fiillerin olay kodlama vazifesini üstlendiği ifade edilmektedir.

Fiilleri; morfolojik, sentaktik ve semantik özellikler bakımından sınıflandıran Biber vd., "Bir fiil; morfolojik olarak zaman, görünüş ve çatı; sentaktik olarak asıl fiil, yardımcı fiil; semantik olarak ise hareketi, süreci veya durumları belirtir." demektedir (Biber vd., 1999, s. 63). Rothstein (2004) ise fiilleri, Vendler'e benzer şekilde "**durumlar, aktiviteler, olmalar**" şeklinde sınıflandırmıştır. Rothstein'a (2004, s. 671-675) göre fiiller, olay kümelerini gösterir ve olayların özelliklerine göre sınıflandırılır.

Rosen (1999, s. 2-3), cümleleri ve fiilleri/yüklemeleri az sayıda olay türüne göre sınıflandırmanın zorluğuna değinir. Olay sınıflandırmalarının çoğunluğunu bu tür sınıflandırmaların oluşturduğunu söyler. Rosen'a göre bu tür olay sınıflandırmaları, tek başına olay yapısını açıklamaya yeterli değildir çünkü fiiller, tek başına olayları bütün boyutlarıyla açıklayamaz. Rosen gibi pek çok araştırmacının açıklamakta zorlandığı noktalar bulunmaktadır: Birincisi; olayların dil bilimsel ifadesi, olayların tam olarak neyi ifade ettiğini ortaya koyamamaktadır. Diğer önemli nokta ise anlam bilimsel, söz dizimsel ve morfolojik olarak farklı olay kodlama yolları olması ve bunun dillere göre değişiklik göstermesidir. Olayların mahiyetini tam olarak kavrayabilmek için diller arası araştırmaların sayısının artması ve olayların bilişsel özelliklerinin tam olarak belirlenmesi, önemli adımlar olarak görülebilir.

Türkçedeki fiil tanımlarında biçimsel ve anlam bilimsel özellikler etkili olmaktadır. Özellikle fiillerin sergilemiş olduğu anlam bilimsel özellikler (iş, oluş, durum, hareket), Batı'da yapılan sınıflandırmalarla benzerlik göstermektedir. Ergin'e (1993, s. 315) göre fiiller; hareket, oluş ve eylem bildiren sözcüklerdir. Fiiller, nesnelere mekân ve zaman içindeki yer değiştirmeleridir. Nesnelere oluşları, kılışları, duruşları kısacası her türlü faaliyetleridir." Korkmaz'a (2009, s. 527) göre fiiller, karşılıklı hareketler ile zaman ve mekân kapsamı içinde, somut ve soyut nesne ve kavramlarla ilgili her türlü oluş, kılış, kılınış ve durumları bildirirler. Banguoğlu (2015) "Bir kılış, bir durum veya oluşu, toplu bir deyimle olup biteni (process) anlatan kelimeye fiil adını veririz." demektedir. Benzer şekilde birçok araştırmacı (Dizdaroğlu, 1963, s. 5; Gencan, 1979, s. 271; Hengirmen, 2006, s. 200; Hacıeminoğlu, 1991, s. 9; Vardar, 2007, s. 97) fiillerin iş, oluş, durum ve hareket bildiren sözcükler olduğu noktasında hemfikirdir. Tanımlar içinde olay-fiil ilişkisini vurgulayan Ergin, dolaylı yünden de olsa bir olay tanımı (nesnelere mekân ve zaman içindeki yer değiştirmeleri) yaparak fiil-olay ilişkisine vurgu yapmıştır.

Açıklamalarda görüldüğü gibi olaylar, sadece fiillerle kodlanmamaktadır ancak olay ile fiil arasında doğrudan bir ilişki vardır. Olay sınıflandırmasına sözlüksel açıdan yaklaşanlar, yani yalnızca fiile dayananlar, hem diller içinde hem de diller arasında sözlükselleşmenin keyfilğinden

kaynaklanan önemli sorunlarla karşılaşır. Diller, hem söz varlığının boyutları hem de her bir fiile atanan anlam sayısı bakımından farklılık gösterir. Bir dil içinde aynı kavramsal olay kategorisi bir fiil veya fiil artı sözsüz ifadelerle ifade edilebilir (Marvel ve Koenig, 2015, s. 77). Ancak yüklem oluşumunda ve cümlede, yapıyı taşıyan ana unsur fiildir. Bu sebeple olay yapısını ve olay sınıflarını belirlemenin yolu fiilden geçmektedir. Bencini ve Goldberg'in (2000, s. 640) vurgulamış olduğu gibi "bir cümlenin yorumlanmasında en çok bilgi taşıyan birimin fiil olduğu" gözden kaçırılmamalıdır.

3. OLAY KAVRAMSALLAŞTIRMA VE FİİLLER

Biliş ve dil teorileri (Gleitman ve Papafragou, 2005; Jackendoff, 1996; Levelt, 1989; Miller ve Johnson-Laird, 1976; Pinker, 1989) insanların bilişsel mekanizmasının evrensel özellikler gösterdiğini varsayar. Yani insanların dış dünyadaki nesne ve olayları algılama şekli benzerlik göstermektedir. Ancak insanların benzer şekilde algıladığı nesne, olay ve durumları dilsel düzeye çıkardıklarında diller arasında bazı farklılıklar ortaya çıkmaktadır (Papafragou vd., 2008, s. 156). Diller, olayları kodlarken anlam, biçim bilgisi ve söz dizim özellikleri bakımından çeşitli boyutlarda farklılık gösterir. Konuşurlar ifadede hangi tür kategorilerin gerekli olduğunu deneyimleriyle bilirler ve dilsel mesajlar oluştururken uygun bilgileri seçerler (Slobin, 1996, s. 76).

Her konuşur, konuşma öncesinde belirli bir zihinsel hazırlık süreci geçirir. Çok hızlı bir şekilde gerçekleşen bu süreç, **konuşmak için düşünme** (Slobin 1996) veya Levelt'in (1989) dil üretim modelinde bahsedildiği üzere **kavramsallaştırma** sürecidir. Levelt'e göre dil üretimi, kavramsallaştırma (conceptualization) formülleştirme (formulation) ve sesletim (articulation) olmak üzere üç aşamada gerçekleşir.

Kavramsallaştırma sürecinin ikinci aşaması olan "formülleştirme"de konuşur kavramsallaştırmış olduğu ses, sözcük, deyim, olay vb. unsurları gramer kurallarına uygun olarak dizgiler. Üçüncü aşama olan sesletim aşamasında ise kavramsal unsurları sese dönüştürerek yüzey yapıya çıkarır. Böylece düşünce, dil formuna girerek konuşmaya dönüşmüş olur.

Levelt'in dil üretim modeline zaman içinde yeni alt süreçler eklenmiştir (Carroll ve Stutterheim, 2003; Habel ve Tappe, 1999). Bu alt süreçler: bölümlenme (segmentation) seçim (selection), yapılandırma (structuring) ve doğrusallaştırma (linearization) şeklindedir. Bölümlenme ve seçim makro planlama süreçleri ("ne söyleneceği" düzeyi) olarak nitelendirilebilirken yapılandırma ve doğrusallaştırma, mikro planlama süreçlerini ("nasıl söyleneceği" düzeyi) temsil etmektedir (Vaneck, 2012, s. 12). Bu süreçler içinde araştırmacıların üzerinde en fazla durduğu konu, kavramsallaştırma süreci olmuştur.

Kavramsallaştırma, "bir olayın ana yönlerinin dilsel olmayan kavrayışı (Papafragou vd., 2008, s. 155) olarak tanımlanabilir. Kavramsallaştırma, konuşma sürecinin ilk ve en önemli aşamasını oluşturur. Konuşmak için düşünmek ve bu düşüncenin karşı tarafa nasıl iletileceğini planlamak, kavramsallaştırma aşamasında gerçekleştirilir. Başka bir deyişle kavramsallaştırma, dilsel olmayan bilgi yani henüz dil kalıbına dönüşmemiş olan dünya bilgisi anlamına gelir. Kavramsallaştırma düzeyi, konuşurun iletmek istediği yüksek düzeyde yapılandırılmış bir bilgi paketi (mesaj olarak da adlandırılır) içerir. Bu bilgi paketi, insan zihninin deneyim dünyasını anlamlandırmak için kullandığı kişiler, nesnelere, olaylar, eylemler, durumlar, zamanlar, yerler, yönler ve tarz gibi temel kategorilerden yararlanır (Papafragou ve Grigoroglou, 2019, s. 1117).

Kavramsallaştırmada sunulan bilgi paketi (mesaj), bir olaya veya duruma katılan varlıklar, bu varlıkların belirli özellikleri ve aralarındaki ilişkiler (eyleyen, deneyimci, yararlanıcı, etkilenen) hakkında bilgi verdiği için tematik yapıya sahiptir. Ayrıca mesajlar, zaman yapısı (geçmiş, şimdiki zaman vd.) hakkında da bilgi vermektedir (Papafragou ve Grigoroglou 2019, s. 1117). Böylece bir olayın çeşitli yönleri konuşma öncesi dönemde konuşurun zihninde belirli kavramsallaştırma modelleri halinde hazır olarak bulunmaktadır. Konuşur, olay hakkındaki bilgisine ve iletişim niyetine göre bu modellerden birini tercih etmektedir. Seçilen kategoriler (çoğunlukla fiiller), olayı ayrıntılı veya

yüzeysel anlatma niyetine bağlı olarak değişebilmektedir. Bir olayın birden farklı şekilde anlatılabiliyor olması, aslında bu olayın birden fazla şekilde kavramsallaştırılmış olmasından kaynaklanmaktadır.

Olay kavramsallaştırma şekillerinin dile özgü farklılıklar gösterip göstermediği konusu araştırmacıların ilgisini çekmektedir. Jackendoff (1990), kavramsallaştırmadaki süreçlerin dilden bağımsız olduğunu savunurken Whorf ve takipçileri (Lucy 1992, 1996; Levinson, 1997; Gordon, 2004), kavramsallaştırmanın doğası gereği dile dayalı olduğunu savunmaktadır (Stutterheim, 2003, s. 852).

“Olayların farklı diller arasında açıklanma biçimlerinin dillere göre büyük ölçüde değişiklik gösterdiği” görüşü ise genel olarak kabul görmektedir. Evans (2010, s. 5), “olay-gösteren ifadelerin sözlükselleştirilmesini” diller arası en aşırı varyasyona sahip alan, olarak tanımlar. Gentner’a (1982 ve 2006; Gentner ve Boroditsky, 2001) göre bu büyük varyasyon için iki sebep vardır: Birincisi, olaylar, nesnelere daha az tutarlı bir algı koleksiyonuna sahiptir. İkincisi ise olayları sözlükselleştirmede nesnelere daha fazla serbestlik derecesi vardır. Bu durum, olayların kavramsallaştırma şeklini de etkilemektedir.

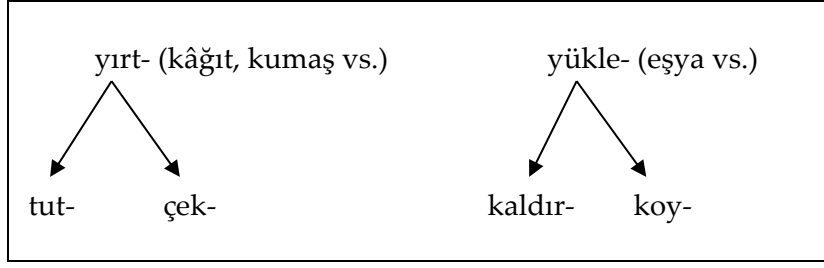
Olayların ne tür sözlükselleşme modelleri sergilediği üzerine en önemli çalışma Talmy tarafından yapılmıştır. Hareket fiillerinin sözlükselleştirme tipolojisi üzerine çalışma yapan Talmy (1985 ve 2000), dünya dillerini hareket olaylarını sözlükselleştirme bakımından fiil-çerçevesel diller (Verb-framed Language) ve uydu-çerçevesel diller (Satellite-framed Language) olmak üzere iki sınıfa ayırmıştır. Slobin (1996), konuşurların bir olayı ifade ederken kendi dillerindeki hazır ve yaygın kullanılan dilsel araçlara sahip olduğunu savunmuş ve hareket tarzının bu dillerdeki olay kavramsallaştırmasını etkileyen bir kategori olduğunu vurgulamıştır. Slobin; Talmy’nin sınıflandırmasına eşit-çerçevesel diller (Equipollently-framed) terimini ekleyerek hareket fiillerini, olay kavramsallaştırma bakımından üçe ayırmıştır. Stutterheim vd. (2012), İngilizce ve Almanca’yı olay kavramsallaştırma ve olay bölümlenme stratejileri bakımından incelediği çalışmada İngilizce konuşanların bir olayın sürecine odaklandığını, nadiren olası bir son noktadan bahsettiğini; Almanca konuşurların ise bir olayın olası bir bitiş noktası da dâhil olmak üzere “bütüncül” bir bakış açısıyla kavramsallaştırdığını tespit etmiştir. Bu açıdan Türkçedeki fiiller, olay kavramsallaştırma şekilleri bakımından üç boyutta ele alınabilir.

3.1. Tek Fiil ve Olay kavramsallaştırma

Her kültürde birden fazla aşamadan oluşan ve o kültüre ait özellikler barındıran kavramsal olaylar bulunmakta ve bu olayların her aşaması konuşurun zihninde kodlanmış şekilde yer almaktadır. Konuşur; tek veya birden fazla fiil ile bu olayı ifade etmekte, bu olayın diğer aşamaları muhatabın zihninde tamamlanmaktadır. Türkçede birden fazla fiil ile ifade edilebilecek karmaşık olayların tek fiil ile kavramsallaştırıldığı pek çok olay örneği bulunmaktadır. Bu kullanımlarda birden fazla aşamadan oluşan, karmaşık yapıya sahip bir olayın tek fiil ile kavramsallaştırıldığı görülmektedir.

- (1) Tavuğun tüylerini **yoldu** (çek- + çıkar- =yol-).
- (2) Kitabın birkaç sayfası **yırtılmıştı** (tut- çek-= yırt-).
- (3) Eski eşyaları kamyona **yükledi** (kaldır- + koy- = yükle-).
- (4) Elindeki paraları ortalığa **saçtı** (tut- + etrafa at- =saç-).

Bu kullanımlarda, söz öncesi düzeyde iki aşama olarak kavramsallaştırılan olay, tek fiil şeklinde kodlanmıştır. Olay, konuşurun zihninde iki aşamalı olarak düşünülmüş olsa da bu olayın tek fiil şeklinde kavramsallaştırıldığı görülmektedir. Konuşur, aynı olayı ayrıntılı olarak anlatmak istediğinde birden fazla fiil veya deyim yardımıyla da kodlayabilmektedir. Ancak bu durum, her olay için geçerli olmayabilir. (2) ve (3)’teki kullanımları aşağıdaki şekilde gösterilebilir:

1.Şekil: Tek Fiilden Oluşan Olayların Genel Görünümü.

Şekil 1’de kâğıt veya kumaş benzeri bir nesneyi yırtma olayı iki aşamada (tut- + çek-) gerçekleşmektedir. Benzer şekilde bir nesneyi bir yere yükleme olayı da iki aşamadan (kaldır- + koy-) oluşmakta ve her iki olay da tek fiil ile kodlanmaktadır.

Tek fiil ile olay kodlama, dünyadaki pek çok dilde mevcuttur. Özellikle Afrika dilleri ve Çince’de tek fiilin birden fazla olayı tek başına kodlama işlevine sahip olduğu kullanımlar oldukça yaygındır.

(5) ó **ti- gbù- rù** nwóké áhù (Igbo¹; Lord, 1975, s.28).

O vur- öldür- adam o

“O, adamı vurdu öldürdü.” (Adamı öldürdü).

(6) Tā **lā-kāi** le mén (Mandarin Çincesi; Thompson, 1973, s. 361).

O çek- aç- kapı

“Kapıyı çekti açtı.” (Kapıyı açtı).

Tek fiil ile olay kavramsallaştırmanın önemli bir kısmını kültürel altyapı bildiren olaylar oluşturur. Bu tür kültürel olaylar, genellikle kendi içinde birçok alt olay bildirmektedir ancak tek fiil, bu alt olayların hepsini kapsamak yerine -bu çoğu durumda imkânsızdır- genellikle olayın bitiş noktasına odaklanır. Yani olayın bitiş noktasını vurgulayan fiil, olayın bütün aşamalarını bünyesinde kodlamış olur. Konuşurlar kendi arasında sözleşmiş gibi bahsedilen olayın bütün aşamalarını zihninde tamamlar. Bu tür kültürel kavramsallaştırmaların başka dillere tek fiil ile tercüme edilmesi çoğu zaman mümkün olmamaktadır.

(5) Nejla dün akşam **sözlenmiş**.

(6) Bebeği dün akşam **kırkladılar**.

(5)’te *sözlen-* Türk kültüründe derin bir kültürel altyapıya sahiptir. Bu sebeple pek çok aşamadan oluşan alt olaylar barındırmaktadır. Bütün bu alt olaylar sadece tek fiil çatısı altında toplanmıştır.

“Gençler; çeşitli yollarla birbirini tanır, beğenir. Ailelere durumu bildirir. Erkek tarafının ileri gelenleri çeşitli hediyelerle kız evine kızı istemeye gider. Genellikle ailenin en büyüğü kızı ister. Kızın babası kızı verir. Yüzükler takılır. Çiftler sözlenir. Bu karar, herkese duyurulur.”

Bu olayın ayrıntıları daha da genişletilebilir ancak olayın ana hatları, Türk kültüründe genellikle herkes tarafından bilinmektedir. Bu sebeple tek fiil, bütün alt olayları kapsayabilecek düzeyde kodlanmıştır. (5)’teki kullanım, aşağıdaki tablodaki gösterilmiştir:

sözlen-				
↓				
1	2	3	4	5
Çiftler birbirini tanır .	Çiftler birbirini sever	Aileler tanışır	Kız verilir	Çiftler sözlenir .

¹ Nijerya’da konuşulan bir dil.

1.Tablo: Kültürel Altyapıya Sahip Bir Olayın Aşamaları.

Kırklama olayında ise “Mahalledeki ileri yaşlardaki saygın kadınlar katılır. Çocuk sahipleri onlara yemek verip misafir ettikten sonra, evde küçük bir merasim düzenlenir. Bebek, tuz eklenmiş kırk kaşık suyla yıkanır. Bebeğin ilk saçları ve tırnakları iyi, örnek olacak birisi tarafından kesilir. Kesen kişi çocuğa hediye verir.” (Gökalp ve Colaliyeva, 2022, s. 66). Türkçede buna benzer pek çok kavramsal olay örneği bulunmaktadır. Benzer şekilde *bayramlaş-* fiili buna örnek gösterilebilir. Türkler kültüründe önemli bir yer tutan bayramlaşma olayının tek fiille kodlanmasında, bu olayın bütün alt aşamalarının konuşur tarafından biliniyor olmasının payı vardır.

Her dilde o dili besleyen kültüre ait fiiller bulunabilir. Aşağıda Kalam² diline ait bir kullanım görülmektedir.

(7) Kmn **pak d-ap ad ñb-l ap-elgp-al** (Kalam; Pawley, 1993, s. 113)

Oyun vur- getir- pişir- ye- gel-

“Av hayvanlarıyla oyun yaparlar, getirirler, pişirirler, orada yerler, eve gelirler (dönerler).

Kalam kültüründe avlanma olayı bazı ritüeller barındırmaktadır. Avlanma, önce av hayvanı ile bazı oyunlar oynanması ile başlamaktadır. Avın vurulması, getirilmesi, pişirilmesi, yenmesi ve tekrar eve dönülmesi ile avlanma olayı tamamlanmaktadır. Avlanma olayının her aşaması ayrı bir fiille ifade edilse de olayı oluşturan bütün fiiller tek olaya (avlanma) gönderme yapmaktadır.

Bir olayın yalnızca tek fiille kodlanmasının ana sebebi, kültürel olayların söz öncesi dönemde kavramsallaştırılmasıdır. Türkçede buna benzer pek çok kavramsal olay örneği bulunmaktadır. Benzer şekilde *bayramlaş-* fiili buna örnek gösterilebilir. Türkler kültüründe önemli bir yer tutan bayramlaşma olayının tek fiille kodlanmasında bu olayın bütün alt aşamalarının konuşur tarafından biliniyor olmasının payı vardır. Böylece pek çok karmaşık olay, kolayca tek fiil yardımıyla ifade edilebilmekte olayı oluşturan diğer alt olaylar konuşurların ve dinleyicilerin zihninde tamamlanmaktadır.

3.2.Birden Fazla Fiil ve Olay Kavramsallaştırma

Olay kavramsallaştırmanın diğer bir yönünü bir olayın birden fazla fiil yardımıyla kodlanması oluşturmaktadır. Bu tür olay kavramsallaştırmada kültürel alt yapı dışında kişisel tercihler önemli bir yer tutar. Konuşur, dilde bulunan kavramsal olay modellerinden birini seçer ve buna uygun bir fiili kullanır. Olayı ayrıntılı veya yüzeysel ifade etme isteğine bağlı olarak olayı tek fiil ile veya birden fazla fiil ile ifade edebilir:

(6) Evimden hemen **git!**

(7) Evimden hemen **çık git!**

İki cümlede de *gitme* olayı ifade edilirken birincide olay tek fiil şeklinde kavramsallaştırılmış ikincisinde ise birden fazla fiil ile kavramsallaştırılmıştır. Olayı birden fazla fiil ile kavramsallaştırmanın en önemli gerekçesi, olayı ayrıntılı olarak anlatma isteğidir. Bu kullanımda birinci fiil, olayın yapılış tarzına (çık-) vurgu yapmaktadır. Türkçede -özellikle konuşma dilinde- bu kullanımların sayısı oldukça fazladır. Konuşma dilinde iletişimi kolay, hızlı ve ayrıntılı gerçekleştirme amacının etkisiyle tek olay birden fazla fiil ile kavramsallaştırılmıştır.

- Adana’ya **gidip gelmiş** (Adana’dan **dönmüş**).
- Eski bir otelde **yatıp kalkıyormuş** (Eski bir otelde **kalıyormuş**).
- Adamın eşyalarını **tuttu attı** (Adamın eşyalarını **attı**).
- Hiçbir şey söylemedi. **Döndü gitti**. (Hiçbir şey söylemedi, **gitti**)

Bütün kullanımlar, aslında tek fiil ile ifade edilebilecek durumda iken birden fazla fiil ile anlatılmıştır. Burada dikkat çeken diğer bir nokta ise konuşurun bu olayların birden fazla aşamaya sahip olduğunu bilmesi ve bu sebeple birden fazla fiil ile anlatma isteği duymasıdır.

Birden fazla fiilin tek olay kodladığı kullanımlar dünyadaki diğer dillerde de vardır:

² Papua Yeni Gine’de konuşulan bir dil.

(8) Ka:nda: **d̄yn pay s̄i:** n̄n̄s̄i (Tayland dili/Tayca; Sudmuk, 2005, s. 2).

Kanda yürü- git- satın al- kitap

“Kanda kitap almaya gitti/ yürüdü gitti kitap satın aldı)

(9) el a **salı bai** (Papiamentu³; Bouscholte, 1978, s. 226).

O çık- git-

“o gitti/çıktı gitti.”

(8) ve (9)’da tek olay (bir şeyi satın alma ve bir yere gitme) vardır. Ancak konuşur, bu olayları birden fazla fiil ile kodlayarak olayın aşamalarını ayrı fiil/fiillerle ayrıntılı ifade etme yolunu seçmiştir.

Birden fazla fiil kullanıldığı hâlde tek olay kodlayan fiiller, Çağdaş Türk lehçelerinde oldukça yaygın bir kullanım alanına sahiptir.

(10) Kurmanbek koj **soj-up al-dı ber-di** (Kırgız Türkçesi; Graschenkov ve Markmann, 2011, s. 83).

“Kurmanbek kendisi için bir koç kesti.”

(10)’da koç kesme olayı sadece tek fiil ile anlatılabilecek bir olay iken Kırgız Türkçesi konuşurları olaya ait alt olayları, ayrı fiillerle (soj- +al- ber-) ifade etme yolunu seçmiştir.

3.3. Deyimler ve Olay Kavramsallaştırma

Kalıplaşmış yapılar oluşturan deyimler çoğunlukla kültürel unsurlar barındırmaktadır. Bu sebeple birden fazla sözcüğün tek bir bütün oluşturacak şekilde kalıplaşması, deyimlerin belirgin özelliklerinden biridir.

Deyim anlamını (idiomatic meaning) oluşturmak üzere yan yana gelen göstergelerin kendi anlamlarından sıyrılarak anlambilim açısından tek bir gösterge niteliğine sahip olması, yani, bütüne ait tek bir anlamı yansıtır duruma gelmesi, deyimleşme olgusu olarak görebileceğimiz anlambilimsel etkileşim düzleminin sonucudur. Bu düzlem dilin yaratıcılık özelliğinin ve şiirsel işlevinin inceliklerinin sergilendiği alanı kapsamaktadır (Uzun 1991, s. 30).

Deyim şeklindeki olay kavramsallaştırmada; bünyesinde bir fiil barındıran sözcük grubu, tek bir olayı kodlamak görevini üstlenmiştir. Diğer kavramsallaştırma örneklerinde görüldüğü gibi konuşur, tek fiil yoluyla ifade edebileceği bir olayı bir sözcük grubu olan deyimle ifade etme yolunu seçmiştir.

- **Ağzı bir karış açık kalmak**, “şaşırmak.”
- **Ağzına taş almak**: “susmak.”
- **dudak bükme**: “beğenmemek”
- **Kulağını bükme**: uyarmak
- **Şifaya bulmak**: “hastalanmak.”
- **Yerin dibine geçmek**: “çok utanmak.”
- **Sırta kadem basmak**: “ortalıktan kaybol.”
- **ödü patlamak (kopmak)**: “çok korkmak.”
- **nalları dikme**: “ölmek.”
- **kuyruğu titreme**: “ölmek/gebermek:
- **küçük dilini yutma**: “çok şaşırma” (Aksoy, 1984).

Deyimlerdeki mecazlı söyleyiş ve anlam değişmelerinin ifadeye verdiği zenginlik, olay kavramsallaştırmada konuşur tarafından deyimlerin tercih edilme sebeplerinden biridir. Deyimlerin başka dillere tercüme edilmesinde belirli zorlukların olduğu dikkatten kaçırılmamalıdır. Mecazlar,

³ Çoğunluğu Hollanda Karayipleri’nde olmak üzere 400.000’den fazla kişi tarafından konuşulan Portekizce kökenli bir karma bir dildir.

metaforlar, kültürel farklılıklar vb. sebepler, deyimlerin başka dillere çevirisini zor hâle getirebilmektedir.

Deyim yoluyla olay kavramsallaştırmanın diğer bir yönünü birden fazla fiilin deyimleştiği yapılar oluşturur. Yakıp yıkmak, çekip çevirmek, kırıp dökmek, satıp savmak, döküp saçmak, atıp tutmak vb. örneklerde görüldüğü gibi deyimleşen bu yapılar, birden fazla fiil yoluyla tek olay kodlamaktadır.

SONUÇ:

Olayların dil yoluyla nasıl ifade edildiği dil biliminin cevap aradığı sorulardan biridir. Dış dünyada gerçekleşen bir olayın bütün ayrıntılarıyla dilsel bir ifadeye dönüştürülmesi oldukça zordur. Konuşur, olayları ifade etmeden önce (söz öncesi dönem) zihninde hazır olan şablonlara uygun olanı seçer ve bunları dil düzeyine çıkarır. Konuşurun söz öncesi düzeyde gerçekleştirmiş olduğu bu etkinlik, kavramsallaştırma terimi ile ifade edilir. Bu çalışmada Türkçe fiillerin olay kavramsallaştırma özellikleri incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlar tespit edilmiştir:

- Konuşurun olay kavramsallaştırmada en sık kullandığı sözcük türü fiildir.
- Bu sebeple olay sınıflandırmaları ile ilgili yapılan araştırmaların çoğunluğu doğrudan fiil ile ilişkili bilgiler içerir.
- Diller arası farklılıklar görülmekle birlikte olaylar genellikle tek fiil, deyim veya birden fazla fiil yardımıyla kavramsallaştırılmaktadır. Bu durum Türkçe olay kavramsallaştırmalarda da görülmektedir.
- Türkçe olay kavramsallaştırmalarda fiilin etkin bir rol üstlendiği görülmektedir.
- Bir olayın hangi fiil ile kavramsallaştırılacağı o dilin gramer yapısı ve dil konuşurlarının kültürel özelliklerine bağlı olduğu kadar konuşurun tercihlerine de bağlıdır.
- Olay kavramsallaştırmada pek çok alt olaydan oluşan kültürel olayların genellikle son aşamasına odaklanılmaktadır, olayın diğer aşamaları konuşur ve muhatabın zihninde tamamlanmaktadır.

Bir olayın fiil/fiiller tarafından ne düzeyde kodlandığı araştırmaya değer bir alan olarak görülmekte ve bu alanda yapılacak araştırmalar, bilişsel bilimler için önemli veriler sunabilmektedir. Türkçe fiillerin semantik ve bilişsel özellikleri üzerine yapılan çalışmaların bu alana katkıda bulunacağı unutulmamalıdır.

KAYNAKÇA:

- Aksoy, Ömer Asım (1984). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü* (Cilt II). Ankara: TDK Yayınları.
- Aristoteles (1996). *Metafizik*. (Çev.) Ahmet Arslan, İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Banguoğlu, Tahsin (2015). *Türkçenin Grameri*. Ankara: TDK Yayınları.
- Bencini, Gulia & Adele Goldberg (2000). The Contribution of Argument Structure Constructions to Sentence Meaning. *Journal of Memory and Language*, 43(4),s.640–651.
- Bennett, Jonathan (1988). *Events and their Names*. Cambridge: Cambridge University Press
- Biber, Douglas vd. (1999). *Longman grammar of spoken and written English*. London: Longman.
- Bouscholte, Jacoba E. 1978. *Certain Aspects on the Dutch Influence on Papiamentu*. Master thesis, The University of British Columbia: Toronto
- Carlson, Lauri (1981). Aspect and Quantification. In P.J. Tedeschi and A. Zaenen (eds.), *Syntax and Semantics 14: Tense and Aspect*. New York: Academic Press
- Davidson, Donald (1967). The Logic form of Action Sentences. In N. Rescher (Ed.), *The Logic of Decision and Action* (pp. 81-95). University of Pittsburgh Press.

- Davidson, Donald (1969). The individuation of events. In Nicholas Rescher (ed.), *Essays in Honor of Carl G. Hempel*. Reidel. pp. 216-34.
- Davidson, Donald (1980). *Essays on Actions and Events*. New York: Oxford University Press
- Davidson, Donald (1985). Reply to Quine on Events. In *Actions and Events: Perspectives on the Philosophy of Donald Davidson*. eds. Lepore, E. and B. Mc Laughlin. Oxford: Basil Blackwell, pp. 172-176.
- Defina, Rebecca (2016). *Events in Language and Thought: The case of serial verb constructions in Avatime*. PhD Thesis, Radboud University Nijmegen: Nijmegen.
- Dizdaroğlu, Hikmet (1963). *Türkçede Fiiller*. Ankara: TDK Yayınları
- Elman, Jeffrey L. (2009). On the Meaning of Words and Dinosaur Bones: Lexical Knowledge without a Lexicon. *Cognitive Science*, 33, 1-36
- Ergin, Muharrem (1993). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yay.
- Gencan, Tahir Nejat (1979). *Dilbilgisi*. Ankara: TDK Yayınları
- Gleitman, Lila & Anna Papafragou (2005). Language and Thought. In: Holyoak, K.; Morrison, B., editors. *Cambridge Handbook of Thinking And Reasoning*. Cambridge: Cambridge University Press; 2005. p. 633-661
- Gökalp, Yusuf & Cazgül Colaliyeva (2022). Aile İçerisinde Çocuklara Yönelik Kutlamaların Kırgız Kültürünün Yaşatılmasındaki Yeri ve Önemi. *MANAS Journal of Religious Sciences* 1/1 (October 2022): 61-68.
- Grashchenkov, Pavel ve Markman, Vita (2011). Serial Verb Ditransitives in Turkic. *Proceedings of Working on Altaic Formal Linguistics* 7. Ed. Andrew Simpson). MIT Working Papers in Linguistics. 79-90.
- Habel, Christopher & Heike Tape (1999). Processes of Segmentation and Linearization Indescribing Events. In R. Klabunde and Ch. von Stutterheim (eds) *Processesin Language Production*, 117-153. Wiesbaden: Deutscher Universitätsverlag
- Hacıeminoğlu, Necmettin (1991). *Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Hengirmen, Mehmet (2006). *Türkçe Temel Dilbilgisi*, Ankara: Engin Yayınevi
- Higginbotham, James (1985). On semantics. *Linguistic Inquiry* 16, 547-593.
- Higginbotham, James (1989). Elucidations of Meaning. *Linguistics & Philosophy* 12, 465-517
- Hoeksema, Jack (1983). Plurality and Conjunction. In A.G.B. ter Meulen (ed.), *Studies in Modal theoretic Semantics*. Dordrecht: Foris
- Jackendoff, Ray (1996). The Architecture of The Linguistic-spatial Interface. In P. Bloom, M. A. Peterson, L. Nadel, & M. F. Garrett (Eds.), *Language and Space* (pp. 1-30). The MIT Press.
- Kenny, Anthony (1963). *Action, Emotion and Will*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Kim, Jaegwan (1993). *Supervenience and Mind: Selected Philosophical Essays*. New York: Cambridge
- Korkmaz, Zeynep (2003). *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, Ankara: TDK Yayınları
- Levelt, Willem (1989). *Speaking*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Lewis, David (1986). 'Events', in Lewis, *Philosophical Papers*, vol. ii. New York: Oxford University

- Lombard, Lawrence, Brian (1986). *Events: A Metaphysical Study*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Lord, Carol (1975). Igbo Verb Compounds and the Lexicon. *Studies in African Linguistics* 6(1): 23-48.
- Maienborn, Claudia (2011). Event Semantics. In C. Maienborn, K. Heusinger & P. Portner (Ed.), *Volume 1* (pp. 802-829). Berlin, Boston: De Gruyter Mouton
- Marvel, Aron & Koenig, Jean-Pierre. (2015). Event Categorization beyond Verb Senses. 10.3115/v1/W15-0913. *Conference: NACCL 2015 At: Denver, Colorado Volume: Proceedings of the 11th Workshop on Multiword Expressions (MWE 2015), NACCL 2015, Denver*
- Miller, George & Philipp Johnson-Laird, (1976). *Language and Perception*. Cambridge, MA: Harvard University Press
- Moens, Marc (1987). *Tense, Aspect and Temporal Reference*. Doctoral dissertation, University of Edinburgh
- Papafragou, Anna & Hulbert, Justin & Trueswell, John. (2008). Does language guide event perception? Evidence from eye movements. *Cognition*. 108. 155-84.
- Papafragou, Anna & Myrto Grigoroglou (2019) The Role of Conceptualization During Language Production: Evidence from Event Encoding, *Language, Cognition and Neuroscience*, 34:9, 1117-1128
- Parsons, Terence (1990). *Events in The Semantics of English. A Study in Subatomic Semantics*. Cambridge, MA: The MIT Press
- Parsons, Terence (2000). Underlying States and Time Travel. In: J. Higginbotham, F. Pianesi & A. Varzi (eds.). *Speaking of Events*. Oxford: Oxford University Press, 81–93
- Pinker, Steven (1989). *Learnability and Cognition: The Acquisition of Argument Structure*. Cambridge, MA: MIT Press
- Quine, Willard Van Orman (1985). Events and Reification. In *Actions and Events: Perspectives on the Philosophy of Donald Davidson*, edited by E. LePore and B. P. McLaughlin. Oxford: Blackwell
- Rosen, Sara Thomas (2003). *The Syntactic Representation of Linguistic Events*. The 2nd State of the Article Book. Mouton de Gruyter, Berlin, 323-365.
- Rothstein, Susan (2004). Structuring Events: A Study in the Semantics of Lexical Aspect, *Journal of Linguistics*, 41(3), 671–675
- Russell, Bertrand (1964). *Logical Atomism, Logic and Knowledge*, Edited by Marsh, Robert Charles, George Allen & Unwin Ltd.: London
- Ryle, Gilbert (1949). *The Concept of Mind*, London: Barnes and Noble
- Schwartz, Robert (2008). Events Are What We Make of Them. In Thomas F. Shipley & Jeffrey M. Zacks (eds.), *Understanding Events: from Perception to Action*, 54-60. New York: Oxford University Press.
- Slobin, Dan (1996). From "thought and language" to "thinking for speaking." In J. J. Gumperz & S. C. Levinson (Eds.), *Rethinking linguistic relativity* (pp. 70–96). Cambridge University Press.
- Smith, Carlota (1991). *The Parameter of Aspect*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Stutterheim, Christiane & Von-Ralf Nüse (2003). Processes of Conceptualization In Language Production: Language-Specific Perspectives and Event Construal, *Linguistics*, 41, 851-881.

- Subaşı Uzun, Leyla (1991). Deyimleşme ve Türkçede Deyimleşme Dereceleri. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 2, 29-39.
- Sudmuk, Cholthicha (2005). *The Syntax and Semantics of Serial Verb Constructions in Thai*. Doctoral Dissertation: The University of Texas at Austin
- Talmy, Leonard (1985). Lexicalization Patterns: Semantic Structure in Lexical Forms. T. Shopen (Ed.). *Language Typology and Syntactic Description*, 3 (99), (s. 36-149). Cambridge: Cambridge University Press.
- Talmy, Leonard (2000). *Toward a Cognitive Semantics. Vol. 2*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Thompson, Sandra (1973). Resultative Verb Compounds in Mandarin Chinese: A Case for Lexical Rules. *Language* 49(2): 361-379.
- Vanek, Norbert (2013). *A linguistic analysis of event conceptualisation processes in first and second language discourse: Evidence for language-specificity in the temporal discourse organisation of basic and advanced Czech and Hungarian learners of English*. Doctoral thesis, University of Cambridge: United Kingdom.
- Vardar, Berke (2002). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yay.
- Vendler, Zeno (1967). *Verbs and Times*. In *Linguistics in Philosophy* (pp. 97-121). Cornell University Press.
- Verkuyl, Henk (1993). *A Theory of Aspectuality*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Zacks, Jeffrey, & Barbara Tversky (2001). Event Structure in Perception and Conception. *Psychological Bulletin*, 127(1), 3-21.

FEMİNİST EDEBİYAT KURAMI BAĞLAMINDA

GÜLTEN AKIN ŞİİRİ

GÖKAY DURMUŞ

Günce Yayınları

Berna Akyüz Sizgen

POSTMODERNİZM KAVŞAĞINDA

Selim İleri Romancılığı

Günce Yayınları

Edebiyat Sosyolojisi ve Sosyoeleştiri

Dr. İrfan Atalay

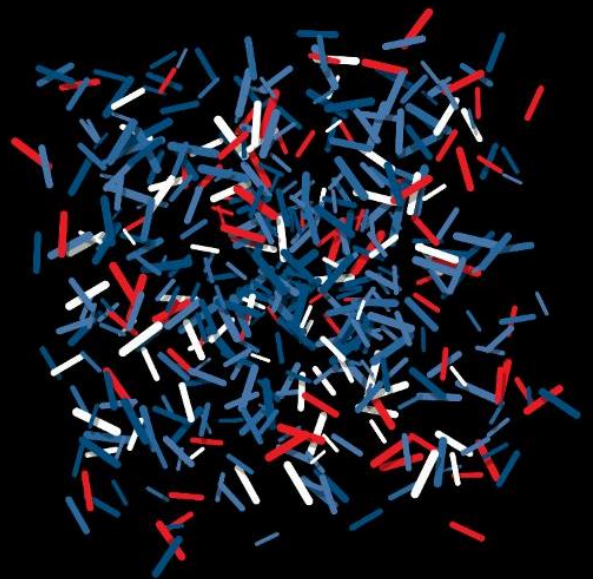

Günce Yayınları

FRANSIZCA VE TÜRKÇENİN SÖZDİZİMİ

KARŞITSAL VE DAĞILIMSAL BİR ÇÖZÜMLEME

Dr. Yusuf Topaloğlu

Günce Yayınları